rections and additions by John Chadwick with the assistance of Fred W. Householder Jr. — University of London. Institute of Classical Studies. Bulletin Supplement No 7, 1959, VI +137 pagini (la maşina de scris) şi 2 planşe din care una mobilă.

Se ştie că *Scripta Minoa II* în care John Myres editase textele în linear B găsite la Cnossos, după desenele rapid executate la timpul lor de Arthur Evans, fără a le mai confrunta cu tabletele originale, conţineau greşeli şi nu mai corespundeau exigenţelor ştiinţifice noi, puse prin descifrarea scrierii lineare B. Autorii ediţiei de faţă, după o confruntare amănunţită cu textele tabletelor conservate în cea mai mare parte la Muzeul din Iraklion în Creta, au publicat textele în transcriere cu caractere latine convenţionale, luînd ca bază valorile semnelor stabilite de Ventris şi urmaşii lui, constituind un *Corpus* al tuturor inscripţiilor pe tablete în linear B cunoscute pînă azi şi provenind de la Cnossos (aproape 4 000 la număr, din care multe de minimă întindere, consistînd în cîte 1—3 semne). Este regretabil că nu s-a putut da, din cauza dificultăţilor materiale, o ediţie conţinînd şi fotografiile precum şi o reproducere în facsimil desenat a textelor, aşa cum s-a făcut în *The Mycenae Tablets II* Philadelphia, 1958 şi *The Olive Tablets of Pylos*, Salamanca, 1958. Dar aceste publicaţii au în jurul a 60 de texte fiecare, pe cînd colecţia textelor din Cnossos are la 4 000 de numere.

Prima ediţie a textelor din Cnossos de aceiaşi autori şi în aceeaşi ediţie este din 1956. Ediţia a doua are mici completări şi corectări, puţine la număr. Cu ocazia ei a fost luat colaborator şi Fred W. Householder Jr.

Cele două planşe identice, din care una se poate scoate din carte, fiind detaşată, conţin pe o parte toate semnele silabarului, în ordinea dată la timpul lor de Bennett şi cu valorile fonetice stabilite de Ventris şi micile completări aduse ulterior de savanţii cercetători. Semnele a căror valoare fonetică nu se cunoaşte sau sînt discutabile primesc numărul de ordine de la Bennett. E de regretat că nu s-a dat numărul de ordine la toate semnele, chiar acolo unde se dă valoarea fonetică. Deşi ordinea lui Bennett nu ni se pare ideală, întrucît însă ea a fost adoptată în mod aproape unanim, era bine ca cercetătorul să aibă toate elementele la îndemînă. Ultima coloană de pe recto, cît şi întregul verso, sînt consacrate ideogramelor şi abreviaţiunilor (care fac funcţie de ideograme). Şi aci nu se dau numerele de ordine consacrate, decît acolo unde sensul ideogramei este necunoscut. Pe deasupra, acest tablou este necomplet, deşi e suficient pentru textele din Cnossos. Desigur autorii au vrut ca totul să intre pe o foaie cartonată, uşor maniabilă. Dar dacă s-ar fi consacrat un carton pentru semne cu caracter fonetic şi unul separat pentru ideograme, n-ar fi fost nici o nenorocire. Întrucît însă este raport bi-univoc între transcrierea latină a textelor şi semnele din tablou cu notaţia lor, se poate pentru fiecare silabă sau ideogramă din text găsi în tablou semnul original din silabarul linearului B cu valoare fonetică sau de ideogramă care îi corespunde. Ceea ce este esenţialul. Pînă la apariţia unui *Corpus* al inscripţiilor din Cnossos, în reproducere fotografică, facsimil desenat şi transcriere cu caractere latine, pe care autorii îl au în vedere ca o realizare în viitor, ediţia de faţă va aduce reale servicii celor ce se ocupă cu descifrarea şi interpretarea textelor în scriere lineară B.

(Aram M. Frenkian)

EMMETT L. BENNETT, JR., *The Olive Tablets of Pylos. Texts of Inscriptions Found, 1955. Suplementos a « Minos »*. Núm. 2, Seminario de Filologia Clasica. Universidad de Salamanca, 1958, 75 pagini + 19 planşe, in -8°.

Cele 61 de texte publicate aci (din care vreo 20 de minimă întindere), constituie descoperirile făcute în 1955 şi completează lucrarea *The Pylos Tablets. Texts of the Inscriptions Found, 1939—1954*, edited by Emmett L. Bennett, Jr., with a Forword by Carl W. Blegen,

https://biblioteca-digitala.ro

Princeton University Press, Princeton, For University of Cincinnaty, 1955. Singura completare ce s-a mai adus se găseşte la C. W. Blegen and M. Lang, *The Palace of Nestor Excavations of 1957*, *American Journal of Archaeology*, 62, 1958, p. 175—191 şi *The Palace of Nestor Excavations of 1958*, *AJA*, 63, 1959, p. 121—137.

O introducere substanţială (p. 9—38) dă clasificarea textelor, indică locul de găsire a fiecărei tablete, identifică diverşii scribi care le-au scris, vorbeşte de formele semnelor. Apoi de la pagina 15 încolo, autorul face un studiu aprofundat al ideogramelor şi al interpretării textelor, ce poartă sigla Fr: cantităţile, numele de localităţi, nume de persoane, indicarea timpului etc., cu care ocazie face şi o cercetare a termenilor mai rari şi importanţi care se întîlnesc în aceste texte. În cele 18 planşe care urmează (prima planşă de la început conţine planul palatului dezgropat), se dau reproducerea fotografică a tabletelor, extrem de clară şi precisă, pe planşa din partea stîngă, iar facsimilul desenat de mînă al textelor de pe fotografii pe planşa din partea dreaptă.

Avem deci o publicaţie a textelor, care poate servi drept model de acuratete ştiinţifică, la fel ca şi în ediţia textelor găsite la Micena şi publicate de acelaşi autor: *The Mycenae Tablets II*. Edited by Emmett L. Bennett, Jr. With an Introduction by Alan J. B. Wace and Elisabeth B. Wace. Translations and Commentary by John Chadwick, Philadelphia, Transactions of the American Philosophical Society, New-Series, Volume 48, Part. I, 1958, in -4°.

După planşele cu reproducerile fotografice şi cu facsimile în paginile următoare ale lucrării pe care o recenzăm (p. 39—68) se publică încă o dată textul fiecărei tablete în caracterele linearului B, apoi în transcriere cu alfabet latin, urmat de un comentariu şi, la finele fiecărui text, o traducere în limba engleză. Paginile 69—74 conţin 3 indice importante pentru întrebuinţarea textelor.

Desigur, partea cea mai delicată şi grea a fost comentariul textelor: justificarea traducerii cuvintelor, a lecturii şi interpretării textelor. Aci E. L. Bennett îmbină prudenţa cu îndrăzneala, ambele bazate pe o profundă cunoaştere a materiei de care se ocupă. Desigur că nu poate fi vorba de rezultate definitive, după cum ştie şi o spune şi însuşi autorul. Dacă publicarea textelor se poate considera ca definitivă, pînă într-o anumită limită, interpretările în schimb sînt succeptibile de modificări, abandonări şi îmbogăţiri, în urma textelor paralele ce se vor mai descoperi, avînd aceleaşi cuvinte aflătoare în alt ansamblu, care le explicită sensul sub alt aspect, dar concurent cu primul. Aci trebuie să intervină metoda combinatorie sau contextuală cum o numeşte John Chadwick, de cercetare a sensului unor cuvinte necunoscute.

În comentariul său, Bennett era silit sau să păstreze tăcere asupra sensului a o mulţime de cuvinte şi texte, sau să riste ipoteze mai mult sau mai puţin discutabile. Autorul a ales calea curajoasă de a risca interpretări ipotetice, îmbinînd îndrăzneala cu prudenţa. Vom da mai departe o serie de asemenea cuvinte a căror formă e destul de stranie din punctul de vedere al limbii eline pe care o cunoaştem de la Homer încoace, cuvinte simple şi cuvinte compuse care ne şochează şi care, pentru a putea fi acceptate, trebuie să fie verificate prin metoda contextuală, de îndată ce acest lucru va fi posibil, prin noi descoperiri de texte. Nu stă scris de altfel nicăieri că formele limbii greceşti din Cnossos, Pylos şi Micena aparţinînd secolelor XIV—XII înaintea erei noastre, trebuie să se potrivească întru totul cu limba epopeelor homerice, care sînt mai recente decît ele cu circa 500 de ani. Dar nu e mai puţin adevărat că nu ni se poate cere să acceptăm forme aberante şi neobişnuite, dacă ele nu sînt verificate şi făcute plauzibile prin metodele ce stau la dispoziţia ştiinţelor filologice. Trebuie să mai remarcăm şi cantitatea relativ mică de cuvinte incomprehensibile, neexplicate. Desigur că « Ahcii » din secolul XIV trebuiau să aibă în vocabularul lor un

https://biblioteca-digitala.ro

număr destul de important de cuvinte adoptate de la popoarele peste care au năvălit și care formează substratul, fie că-i numim pelasgi sau carieni cum fac Thucydide și alții, popoare din care unele sunt indo-europene, cum crede profesorul Vladimir Georgiev, altele de altă origine, vorbind limbi cu structură deosebită de cea grecească, și de la care năvălitorii greci desigur au avut multe de învățat și de adoptat: obiecte de cultură, cît și denumirile pe care le dădeau acestor obiecte popoarele de la care grecii le-au luat. Este posibil ca o parte din aceste cuvinte să fi dispărut în limba greacă din epoca clasică.

Și acum dăm lista cuvintelor simple și compuse, a căror formă ni se pare anormală, iar interpretarea lor ipotetică și discutabilă, lucru pe care de altfel Emmett L. Bennett îl scoate suficient în relief în comentariul său. Dăm cuvintele care au asonanță grecească în caractere grecești, iar cuvintele care nu se pot înțelege de fel cu ajutorul limbii grecești le dăm în transcriere cu caractere latine, corespunzătoare valorilor fonetice silabice date semnelor linearului B în descifrarea lui Ventris.

λεχεστρωτήριον (Fr. 343. 1217) « the Spreading of the Couch », în cultul lui Poseidon, necunoscut în epoca clasică.

Fε(h)αλειφές (1215. 1223)[1] « for the anointing of clothing »; dar Bennett, dîndu-și seama că nu e nicăieri obiceiul de a se unge hainele, adaugă: « it might be preferable to say perfuming » (p. 44).

Fε(j)αλειφές (1205. 1217. 1218. 1255) variantă a cuvîntului precedent.

μεθυFοίνηFος (1202) dat ca o posibilitate de lectură, sub multă rezervă (genit.).

θορνο(h)ελκητήριον (1222) « Drawing of the Throne », ar fi vorba de o ceremonie religioasă cu procesiune, iarăși fără corespondent în riturile ulterioare. Dacă ar fi fost vorba de *θορνοφόριον, după modelul de mai tîrziu παστοφόριον, παστοφόρος mai mergea.

Iată acum și cîteva cuvinte de neinterpretat: *ka-ra-re-we* (1184); *qe-te-jo* (1206. 1241); *sa-pe-ra* (1215); *di-pi-si-jo* (1240. 1220. 1231. 1232); *e-ti-we* (343 etc.), *a-e-ti-to* (1200); *u-po-jo* (1225. 1236); *we-a_2-no-i* (dat. pl.) ἀλοιφᾶ (1225), 'ointment for robes'; *po-ro-wi-to* (1218. 1232); *ka-ra-ni-jo* (Wa 1199).

Cum indicele conține ceva mai mult de 80 de cuvinte pentru textele publicate, iar lista noastră conține vreo 15 cuvinte, proporția cuvintelor ininteligibile sau cu sens îndoielnic e de 20 %, ceea ce e foarte firesc pentru vechimea textelor și mijloacele de investigație reduse ale sensului lor care stau la dispoziția cercetătorilor.

Toate acestea nu micșorează meritele ediției, care se poate socoti definitivă, cu mici modificări care pot surveni dintr-o nouă cercetare directă a tabletelor. De asemenea trebuie să relevăm și meritele comentariilor făcute de un cunoscător, care s-a ocupat de ani de zile de aceste probleme delicate de recuperare a formelor unei ramuri a limbii grecești de mult uitate.

(Aram M. Frenkian)

T. J. DUNBABIN, *The Greeks and their Eastern Neighbours, Studies in the relations between Greece and the countries of the Near East in the eighth and seventh centuries B.C.*, cu un cuvînt introductiv de Sir John Beazley, editat de John Boardman, 96 p. + XVI pl., Londra 1957.

Este cunoscută concepția unor istorici moderni ai antichității potrivit căreia influența orientală s-a exercitat asupra Greciei timpurii din direcția Anatoliei, prin intermediul orașelor

[1] Întrucît totalitatea tabletelor pe care le cităm (cu excepția ultimei) sînt din seria Fr, n-am mai pus această siglă în fața fiecărui număr citat. Deci toate numerele de tablete citate trebuie considerate ca fiind precedate de sigla Fr.

https://biblioteca-digitala.ro